

PARKO LEIDŽIAJALIO

LEIDŽIA LTSR NACIONALINIO PARKO DIREKCIJA

Leidžiamas nuo 1984 m.

1988 m. rugpjūčio mėn.

Visą antrają liepos mėnesį savaitę (4–8 d.) nacionaliniame parke dirbo XIX Paleišio regiono botanikų ekspedicija - konferencija. Jos vieta išrinkta neatsitiktinai. Nacionaliniame parke auga daugiau negu pusė respublikos flora rūšių, labai didelė augimvietė įvairovė. Susirinko daugiau kaip 100 konferencijos dalyvių. Tai mokslių tyrimų institutu, aukštutinė mokykla botanikos specialistai iš Estijos, Latvijos,

strategija, kai buvo reikalaujama išsaugoti konkretias augalų rūšis. Reikia išlaikyti nepakitusias augalų bendrijas ir ekotopus, kurie yra saugomos augalai. Profesorius K. Zažycis, Krokuvo Botanikos instituto direktorius, negalėjo nuslėpti džiaugsmo, analizuodamas virgininio varpenicė (Botrychium virginianum Sw.) augimvietę. Šiuo augalus profesorius matės tik ai JAV, ir tai tik kitą jų porūši. Tokiu momen-

siai rūpimų botaninių objektų. Augalas turi sudėtingą vystymosi biologiją, lėtai dauginasi ir plinta, reikalauja kalkingo dirvožemio, jautriai reaguoja į švesos ir drėgmės pokyčius, todėl lengvai pažeidžiamas ir sunaikinamas. Pelkinė kiaulpienė dar retesnė – ji aptiki vačių Lietuvos vietoje. Po tokio būrio specialistų dėmesio imi suvokti, jog botaninės parko retenybės ne visada direkcijoje suvokiamos kaip mokslo objektes ir parko gamtos turtingumo įrodymas. Aktualus parkui buvo biologijos mokslo kandidato R. Pakalnio pranešimai apie vandens lygio svyravimus dešimtmetyje Jaskučio ežere ir Gervėčių pelkėje. Konferencijos dalyviai aplankė Ledakanį, Ginučių piliakalni, ažuolyne stebėjosi natūralios pievės turtingumu. Minčiagirio girininkijoje dalyviai susipažino su mišku ekologinio monitoringo vykdymo vieta ir darbų programa, apžiūrėjė retųjų augalų būklę, aplankė sengirę, bitininkystės muziejų, kur surengė paskaitu eikla, klausėsi biologijos mokslo daktarės E. Simkūnaitės etnografinių – botaninių pasakojimų. Paskutinių konferencijos dieną botanikai nukeliavo į greta esančią Labanorcę, Baranavos draustinyje apžiūrėta ežerių slėpinerės (Isaetes lacustris L.), o Kanio raiste – daugiametė patvenė (Swäertia perennis L.) augalai ir išanalizuotės jų augimvietės. Tai I returno kategorijai priskirti augalai, labai reti net Pabaltijc regiono mastu.

BOTANIKŲ KONFERENCIJA

Lietuvos, atstovai iš Krokuvo, Leningrado, Lvovo, Maskvos, Ivanovo. Iš mūsų respublikos dalyvavo didelė grupė MA Botanikos instituto mokslininkų (jei konferencijos organizatoriai), be to, Universiteto, Pedagoginio instituto, Čepkelių rezervato rieštininkai, dėstytojai, studentai, „Komjaunimo“ tiesos“ korespondentas. Konferencija atidaryta nacionalinio parko direkcijos palapce. Dalyviai teoriškai supažindinti su parku, paredyta botanikos teko dalis.

Likusios savaitės dienės buvo skirtos išvykoms. Išvykose, gamčių aplinkoje, buvo perskaityti visi numatyti planėsimai. Pagrindinė planėsimų mintis – augalų bendrijų apsauges reikalai. Paseno ta gamčių apsaugos

tu ryškiai suvoki, kokių natūralios gamtos vertybės mes dar turime. Svečiai su profesionaliu smalsumu apžiūrėjo TSR Raudonosios knygos augalo šakotosios ratainėtės (Cladium mariscus L.) augimvietę Gervėčiuce, aplankės klumpaitės (Cypridium calceolus L.) – prie Balučio ežero, o pelkinės kiaulpienės (Taraxacum paludosum Sch.) augimo vieta – žalia Linkmeno ežero. Šakotoji ratainėtė respublikoje labiausiai susitelkusi Rytų Lietuvoje, o čia, savo ruožu, nacionaliniame parke: ji rasta net 13 ežerų. Botanikams augimvietė rūpėjo dar ir dėl to, kad, būdama pietinių kraštų augalu, ratainėtė taip tolį pasistumėjo į šiaurę. Gervėčių raistelis – tai ratainėtės šiaurinio paplitimo pakraštys. Klumpaitės augimo vieta – vienas iš labiau-

surengta iškilmanga vakarienė. Ji virto triju Pabaltijo respublikų broliskes draugystės vakaru. Paeiliui skambėjo estiškės, latvių kos ir lietuviškės liaudžių dainos. Lietuvos botanikų delegacija perleido Estijos botanikų delegacijai konferencijų simbolį – kadagio lazda (iš Šaaremos salos) su ankstyvu konferencijų datomis.

Iš nacionalinio parko darbuotojų konferencijos darbe dalyvavo du moksliniai bendradarbiai – A. Goredeckis ir šies informacijos autorius. Konferencijos praga išleista monografija „Lietuvos TSR nacionalinio parko augalinė danga“ (V., 1983, rusų k.), kuria parucė MA Botanikos instituto mokslininkai.

B. ŠABLEVICIUS

Autoriaus nuotraukoje: konferencijos dalyviai Minčiagirėje.

Bitininko šventės renginiai

1988. 08. 06

1. Seminaras šventės dalyviams – bitininkams Ignalinos rajoniniuose kultūros namuose.
2. Skulptūros akademikui J. Krikščiūnui atidengimas Bitininkystės muziejuje Stripeikiuose.
3. Vakarės poilsivietėje.
4. Šventės atidarymas Stripeikiuose.
5. Profesinio meistriškumo varžybos. Rajonų ir miestų saviveiklininkų koncertai.
6. Zaldimų vaikams.
7. Šventės uždarymas.

Kaltanėnų «sodas»

Kaltanėnų miestelis jau seno kai atšventė savo pusės tūkstančio metų jubiliejų. Istoriniuose šaltiniuose Kaltanėnai pirmą kartą paminėti XV a. ketvirtame dešimtmetyje. Miestelis tikriausiai išaugo dėka judrioje prekybos kelių kryžkelėje atsiradusios prekyvietai. Pradžia, matyt, jam davė viešbučius, valklas ir restoranus tuo metu atstojusios karčemos. XVII–XVIII a. čia jau buė didoko miestelio, nes XVII a. vid. žemėlapyje Kaltanėnai pažymėti taip pat, kaip Vilnius ar Panevezys.

Idomu, kad Kaltanėnai išlaikė miestelio klestėjimo laikais susiformavusį išplanavimą – kairiajame Žeimenos krante – bažnyčia (nuo 1633 m.) ir dauguma gyvenamųjų namų, dešinėjame – dvarvietė (nuo XVI a.), 1837 metais šalia dvaro užveistas sodas. Dabar čia jau nėra nė vieno sodų augalo, tačiau kaltanėniškai šią vietovę tebevadina Sodu.

Iki 1986 m. šis „Sodas“, o tiksliau Kaltanėnų parkas buvo visai netvarkomas. Pakraščiai augo seni medžiai, daugiausiai liepos, klevai, vidury – sulaukėjusi dekoratyvinų krūmų (lanksvų, meškytių, žvinmedžių, alyvų) brūzgynai, keli pievos ploteliai. Krūmuose ir pievo buvo ganomi gyvuliai. 1986 m. pradėta parko rekonstrukcija pagal Respublikinio žemėtvarkos projektavimo instituto projektą. Parke išvalyti brūzgynai, išpjauti persekę medžiai. 1987 m. pavasarį užsėta vėja, parkas atnaujintas – pasodinta per

tūkstantį medžių ir krūmų. Susidurta ir su problemomis. Ne visur norisi sutikti su projekto autorių nuomone. Vietomis klevų, liepu paunksmėje arba molio dirvoje numatyta sodinti pušaites. Projektuojama uždaryti privažiavimą prie Žeimenos, o šis privažiavimas svarbus miestelui ir priešgaisriniu požiūriu. Užtruko projekto vykdymas. Dar nenugriauta parko viduryje stovinti pašiūrė, mat kolūkiui verkiant reikalingas trąšų sandėlis, kuris dar nepastatytas. Neįrengtos sporto, mašinų stovėjimo aikštelių. Žodžiu, darbo Kaltanėnų parke dar daug.

Parko vertę didina architektūros paminklas – buvusio dvaro svirnas. Ilgą laiką jis buvo parverstas kolūkio sandėliu. Pagaliau 1987 m. svirnas atituštintas, perdengtas stogas, suremontuotas kolonus, balkonai, langai, išdažytas fasadas. Bet ar ne per didelę prabanga ši didoką dvieju aukštų pastatai laikytį nenaudojamą? Juk dauguma pastatų – net respublikinės reikšmės architektūros paminklai, naudojami ir tai jiems nė kiek nekenkia. Atvirkštai, naudojami pastatai visad geriau prižiūrimi, tvarkoma jų aplinka. Tad kodėl buvusiame svirne negalima būtų įrengti kavinės, Kempingo ar, pagaliau, nacionalinio parko muziejaus. Mano nuomone, tai padėtų ne tik palaikyti svirno bei jo aplinkos tvarkingą būklę, bet ir atgaivinti parką, kuriame dar retai kas beatsilanko.

Jonas BARZDENAS
Černiachovskio kolūkio miškininkas - landšaftininkas

„Lahemaa“ ir „Nuo Ledakalnio“

Mūsų nacionalinio parko leidinys „Nuo Ledakalnio“ turi savo jaunesnįjį broli — estu nacionalinio parko laikraštinę informacinių leidinių „Lahemaa“. Liepos mėnesį lankymamiesi „Lahemaa“ nacionaliniame parke geriau su šiuo laikraštu susipažinome. Rašau laikraštukui, nes jis dvigubai mažesnis už mūsiškį „Nuo Ledakalnio“, — dviejų mašlnraščio lapų dydžio. Tiesa, teksto Jame suspalinama maždaug tiek pat, o gal net ir daugiau, nes „Lahemaa“ spausdinamas nedideliu šriftu ir abiejose popieriaus lapo pusėse (!).

Pastovūs „Lahemaa“ skyriai: Onnilemmel (Sveikiname!), Lahemaa haruldusi (Lahemaa retenybės), Lahemaa Fondi (Lahemaa Fondas). Laikraštyje daug interviu — įvairiomis temomis pasiskakuojantys parko darbuotojai, gamtininkai, svečiai, parko teritorijoje gyvenantys žmonės.

Laikraštis gražiai apipavidalinatas, gausu nuotraukų (greta straipsnių dažniausiai jo automobiliais nuotraukos), spausdinamas ant gero popieriaus, naudojant juodas ir žalias spalvos dažus.

„Lahemaa“ leidžiamas nuo 1987 m., pradinis tiražas — 5000 egz. Išleisti dar tik šeši šio informacinių laikraščio numeriai, o planuojama leisti kartą per mėnesį. „Lahemaa“ spaudai ruošia inžinierius pareigose dirbantis žurnalistas Rein Sikk. Laikraštį kartu su rajonine spauda nemokamai atneša vienės „Lahemaa“ nacionalinio parko teritorijoje gyvenantiesiems žmonėms. Parko lankytuvams jis parduodamas po 10 kap. suvenyrų kioskuose.

Lyginant „Lahemaa“ su „Nuo Ledakalnio“, tenka pripažinti, kad pirmasis, nors ir žymiai vėliau pradėtas leisti, jau spejo aplenkti savo „vyresnijį broli“.

Šaknis krinta, kad „Lahemaa“ žymiai gražiau apipavidalinatas, turi savitą, tik jam vienam būdingą veidą. Tačiau svarbiausias skirtumas — tai 50 kartų didesnis tiražas ir žymiai didesnės juridinės šio laikraščuko teises.

Kartą teko atsitiktinai išgirsti tokį „Nuo Ledakalnio“ liečiantį pokalbi: — Matai, neturi daugiau ką parašyti, tai tik ant vienos pusės spaudžia. Kodėl „Nuo Ledakalnio“ spausdinamas tik vienoje lapo pusėje, progai pastalkius, užklausia beveik kiekvienas jo skaitytas. Visiems bado akis tokia savotiška „prabanga“. Tenka paaiškinti, kad abiejose lapo pusėse mes negaliame spausdinti, nes „Nuo Ledakalnio“ kol kas turi tik spausdinto sienlaikraščio teises. Tai pagrindinis kliuvynys ir padidinti mūsų leidinio tiražą.

Tikimės, kad persitvarkymo (ar kaip kiti vadina atgimimo) laikais pavyks gauti jei ne daugiau tiražo laikraščio, tai bent jau informacinių lapelio teises.

Artingas GORODECKIS

Tarptautinis bitininkystės muziejus

Paskutiniaisiais dešimtmėnesiais pasaulinėje bitininkystės literatūroje ne kartą buvo reiškiamas pavojaus signalas, kad palaipsniui prarandamas bitininkystės palikimas. Išnyksta visai arba sustinkami vis rečiau irankiai, naudoti anksčiau bitininkystės praktikoje, būdingi konkretių regionų arba tam tikram istoriniam periodui.

Saugant istorinių bitininkystės palikimą, 1984 m. sausio 1 d. Malinos mieste (Belgija) atidarytas Tarptautinis bitininkystės muziejus. Jis sukurtas buvusio regioninės reikšmės muziejaus bazėje.

Bitininkystės ekspedicijos yra senu aviliu, būdingu tam tikram istoriniam periodui ar regionui, kolekcija. Cia galima rasti avilius iš medžių kamienų ir įvairių tipų šiaudinius, su judamais ir nejudamais rémais.

Muziejus turi graviūrus ir bitininkystės temom, knygų ir periodinių leidinių, heraldinių ženklių bitininkystės motyvais kolekcijas. Filatelijos mėgėjai gali pasigręžtai nuostabiai pašto ženklu, o numizmatų — monetų kolekcija.

Atskirame biologijos skyriuje parodyta bitės padėties

gvvūnu karalystėje. Cia labai vaizdžiai demonstruojama motinos, trano ir bitės darbininkės išsvystymo stadijos nuo kiaušinėlio iki suaugusio vabzdžio. Lankytuvus sudominant stendai, parodantieji bitės darbininkų signalinius šokių, atrastus Nobelio premijos laureato Karlo fon Freseno. Taip pat šiame skyriuje parodytų bitių priešai bei parazitai ir kokie yra bitių ir augalų snyntykiai.

Ypatingą lankytuvų susidomėjimą sukelia stebėjimo avilys. Jis yra pagrindinis dėmesio objektas muziejuje lankantioms moksleivių grupėms. Avilio konstrukcija leidžia pamatyti motinėlę, bitės darbininkes ir tranus, kaip bitės dirba, siuva korius, maitina perus ir kt. O nuo pastabaus lankytovo nepasišleps nei kiaušinėliai ar visai maži vikšreliai korio akelese.

Muziejuje yra šiuolaikinės bitininkystės skyrius su šiuolaikiniais aviliais ir visa bitininko darbui reikalinga īranga.

Glaudūs ryšiai su Tarptautine bitininkystės susivienijimu federacija — APIMONDIA — uždeda tam tikras pareigas muziejaus administracijai ir vadovybei. Todėl

muziejaus gida, vedantis grupes ir atskirus lankytuvus, aiškina penkiomis oficialiomis Tarptautinės bitininkystės susivienijimų federacijos kalbomis.

Muziejaus direkcija, pildydamas ir praturtindama kolekcijas, palaiko ryšius su 50 pasaulio šalių. Kartu stažuotojai iš bet kokios šalies gali būti priimti muziejuje. Pagal veikiančius tarp šalių kultūrinius ryšius Tarptautinio muziejaus statusas pateikia jo vidinėi struktūrai nustatytus reikalavimus. Patalpos ne tik turi užtikrinti racionalų ivairių eksponatų išdėstyti, išlaikant idealios temperatūros ir salykinės drėgmės sąlygas, bet ir turėti įvairius patogumus — rezervinę erdvę, apsaugą nuo vogimo ir gadinimo, kanceliariją, biblioteką, demonstravimo salę, bityną su botanikos sodu ir t.t.

Visa tai jau iruošta ar ruošiama muziejuje. Patogi muziejaus padėties šalies viduje — netoli plentų, geležinkelio ir oro susisiekimo kelio — leidžia ji aktyviai lankytis.

Parengė
Algimantas SIMKŪNAS
Nacionalinio parko
mokslinis bendradarbis

Rugpjūtis... Paskutinę šermukšnio uogą nuraudino, paskutinę beržo kasą išpynė, paskutinį kori medum pasaldino. Dar šiltu lietum žemę pagirdė. Ir sukluse, nušluvo laukai, miškų skambesys sudužo, saulė žemyn pavilioje. Vien žiogai išeinančiai vasarai groja. Aukštjieji va-

karo medžiai — jiems atiteko.

Rugpjūtis. Brandus, šviesus, apsunkes. Lyg kylanti pilnatis. Ir, pamojavęs žalia klevo skarele su geltonu lapu, per šviežias rugienas nubrido, nutolo...

Laukia šaltos rasos.

Bronius ŠABLEVIČIUS

Alis BALBIERIUS

K A L B A

Kalba ne tik žodžiai kuriuos aš tariu mano vaikę kalba ką girdžiu kas pasauliye aidi virš laiko kalba — tai miškai tautos medžių vieningos ir ošiančios kalba — tai saltinio čiurlenimas ir jūrmarių gožos kalba — volungė ir erelis kur mély dangaus kleketuoja kalba — tai ir žolés ir jų šlamėsys tau po kojom kalba — ką pasako tik liūdinčios mašančios akys kalba — tai iš žemės vis auganti degantį žvakę.

Rimutė RIMSELIENĖ

Laikmetis —
Taiso klaidas —
Iš naujo
Istoriją rašo...
Tie, kurie
Pelenais
Paversti,
Už save
Jie nieko neprašo.

Reikia viską
Invertint, suprast
Jau įpratome
Praetų teisti.
Tik užmirštam
Paklaust save,
Kuo mes būsim
Ateinantiems...

Idomu žinoti

Bitininko šventės proga patelkiame dalį įžymaus bitininko J. Šilūno paskaitos, perskaitytos 1925 m. gruodžio mėn. 6 d. Salasmiestyje.

„S. Daukantas nurodo, kad bitininkavimas buvo senovėje viena iš svarbiausių ūkio šakų, nes Lietuvos girių liepynai, klevai, karklynai ir viržynai tiek davė bitėmis maisto, kad gyventojai ne tik patys pramito, bet dar tūkstančiai pūdų parduodavo kitoms šalims. Pasak jo, prekiavanti Lietuvos midum seniau atvykdavo net graikai ir romėnai, o vėliau jis garsėjo visoje Europoje. O kad jis tikrujų miodus buvo vertinamas ir jo didelis kiekis gaminamas, tai aiškiai pasakys dar šis istorijos faktas.

XV a. įsigalėjus turkams ir pradėjus užkarauti vieną po kitos Europos valstybes ir įvedinėti Magometonos tikybą. Vytautas sumanė turkams keliai užkirsti ir sušaukė į Lucko miesto visus Europos didžiūnus. Didžiūnų ir jų palydovų buvo privažiavę apie 15 tūkst. ir tarësi per 7 savalakas. Jiems vaišinti išeidavę kasdien po 700 statinių miodus. Taigi iš to faktu aiškiai

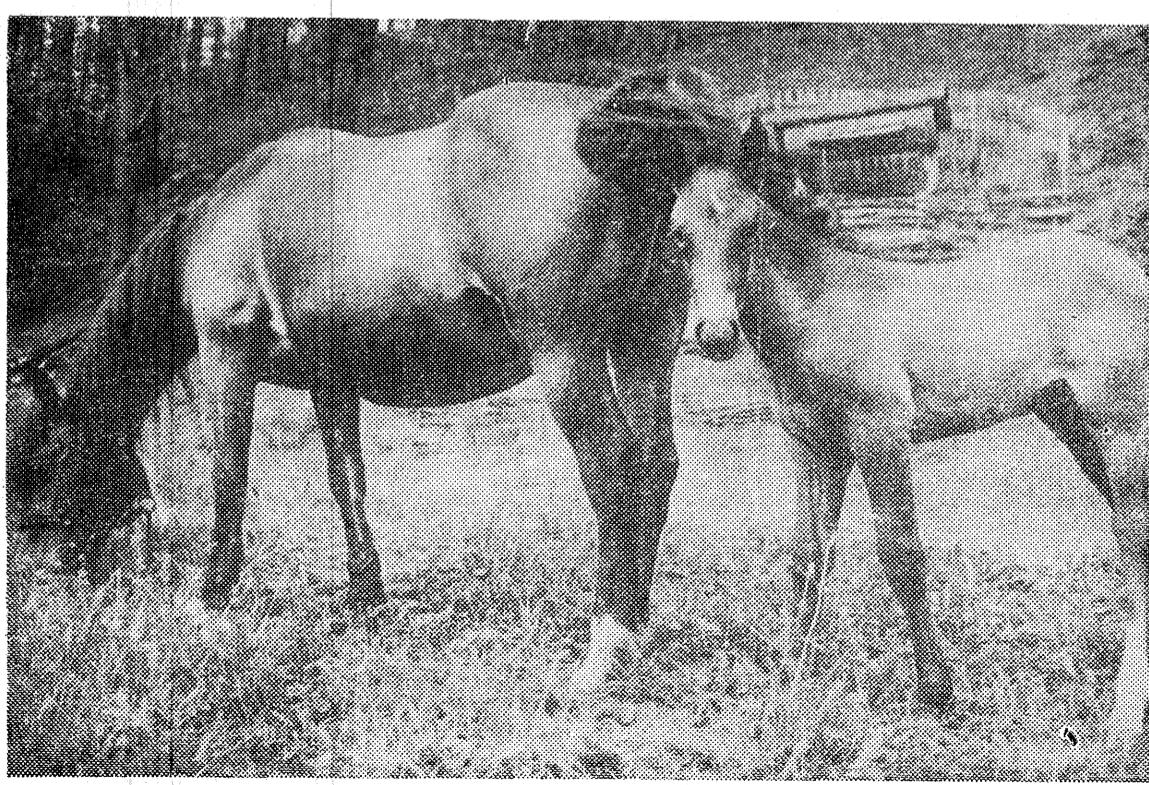
siai matyti, kad Lietuvos bitininkystė tame laike tikrai aukštai stovėjo, nes kitaip ji nebūtų galėjusi pagaminti tokio didelio kiekio miodus, kuris tiko stalant net Europos karaliams ir kuniagiščiams“.

Parengė Artingas GORODECKIS

234759, Ignalinos r., Palūšės p., Lietuvos TSR nacionalinio parko direkcija.

Redaktoriai: Artingas Gorodeckis ir Bronius Šablevičius. Tel.: 45916, 45911.

Spaudai parengė A. Gorodeckis, Nuotraukos B. Šablevičius, ir M. Vilkomirskio. Spausdino Utenos spaustuvės Ignalinos filialas. 1988. Tiražas 100 egz. Užsak. Nr. 532.

M. Vilkomirskio nuotr.

Foto etiudas

